

1

‘Het is bevestigd,’ zei Harley. ‘Ze hebben die uit Berlijn twee nachten geleden gedood. Jij bent de laatste.’ Toen, na een korte stilte: ‘Het spijt me.’

Dat was gisteravond. We bevonden ons in de bibliotheek op de bovenverdieping van zijn huis in Earl’s Court. Harley stond ietwat verkrampt tussen de stenen haard en de wijnrode bank. Ik zat, met een glas vijfenveertig jaar oude Macallan en een Camel Filter, in de nis van het raam naar de snel vallende sneeuw in het donkere Londen te kijken. Het rook in de kamer naar mandarijnen, leer en het dennenhout in de haard. Na achtenveertig uur voelde ik me nog steeds sloom van de Vloek. Wolf trekt als laatste weg uit de polsen en de schouders. In weerwil van wat ik net had gehoord, dacht ik: Madeline kan me straks masseren, met warme jasmijnolie en met haar roomblanke handen met de lange nagels, waar ik niet van hou en waar ik nooit van zal houden.

‘Wat ga je nu doen?’ vroeg Harley.

Ik nam een slokje, slikte het door, en terwijl de whisky in mijn borst smeulde, zag ik even het beeld voor me van de witte benen van de in kalt gestoken Macallan-clan, die door het veenmoeras sopten. *Het is bevestigd. Jij bent de laatste. Het spijt me.* Ik wist al dat hij me dat zou gaan vertellen. En nu dat was gebeurd, hoe verder? Een wazige ontologische duizeling. Kubricks astronaut met de doorgeknipte navelstreng, die helemaal alleen de oneindigheid in tolt... Op een zeker moment staat je verbeelding stil. Hoe was het ook alweer: daar wil je liever niet aan denken. Nee, duidelijk niet.

‘Marlowe?’

‘Voor jou is deze kamer dood,’ zei ik. ‘Maar overal op de wereld zijn bibliofielen te vinden die er tranen van vreugde om zouden huilen.’ Ik overdreef niet. Harleys verzameling is één komma zes miljoen waard, boeken die hij links laat liggen omdat hij in de fase is aanbeland waarin hij het lezen heeft opgegeven. Als hij nog tien jaar leeft, zal hij in de

volgende fase aanbelden – waarin hij weer begint met lezen. In eerste instantie lijkt het het toppunt van volwassenheid om te stoppen met lezen. Net zoals al dat soort toppunten is het een valse top. Het is iets menselijks. Ik heb het talloze keren meegemaakt. Als je tweehonderd bent, heb je alles al talloze keren meegemaakt.

‘Ik kan me niet voorstellen wat dit voor jou moet betekenen,’ zei hij.
‘Ik ook niet.’

‘We moeten iets verzinnen.’

Ik reageerde niet. In plaats daarvan liet ik de stilte opvullen met het alternatief van iets verzinnen. Harley stak een Gauloise op en schonk ons bij, met onvaste hand, een hand die tegenwoordig vol paarse adertjes en levertlekken zit. Op zijn zeventigste heeft hij nog steeds half-lang, dunner wordend grijs haar en een volle, nicotinebruine snor die er opgestreken uitziet maar dat niet is. Er is een tijd geweest dat zijn jonge mannen hem Buffalo Bill noemden. Tegenwoordig kennen zijn jonge mannen Buffalo Bill alleen nog maar als de seriemoordenaar uit *The Silence of the Lambs*. Tijdens periodes van psychische zwakte steunt hij op een wandelstok met benen knop, hoewel zijn dokter hem heeft gewaarschuwd dat hij daarmee zijn rug verpest.

‘Die uit Berlijn,’ zeg ik. ‘Heeft Grainer hem gedood?’

‘Nee, niet Grainer. Zijn Californische proteg e. Ellis.’

‘Grainer spaart zich voor de hoofdact. Hij zal in zijn eentje achter mij aan komen.’

Harley ging op de bank zitten en staaarde naar de vloer. Ik weet waar hij bang voor is: als ik als eerste doodga, zal er geen verzachtende surrealiteit tussen hem en zijn geweten meer staan. Feit: Jake Marlowe is een monster. Feit: hij vermoordt en verslindt mensen. Feit: wat hem, Harley, tot medeplichtige na de daad maakt. Zolang ik leef, loop, praat en eens per maand de maandans dans, kan hij het beleven als een decadente droom. *Trouwens, had ik al gezegd dat mijn beste vriend een weerwolf is?* Dood zal ik voor een wreed ontwaken zorgen. *Door mij heeft Marlowe ongestraft een moord kunnen plegen.* Waarschijnlijk zal hij zelfmoord plegen of voorgoed zijn verstand verliezen. Een van zijn snijtanden linksboven zit vol goud, een tandheelkundig anachronisme dat sowieso op halve gekte duidt.

‘De andere Jagers hebben de opdracht gekregen zich terug te trekken voor de volgende volle maan,’ zei hij. ‘Het is Grainers feestje. Je weet hoe hij is.’

Inderdaad. Eric Grainer is de grote macho van de Jacht. Alle leden van de hogere echelons van de wocop (World Organisation for the

Control of Occult Phenomena) worden door de rijken gefinancierd om hun expertise. Grainers expertise bestaat uit het opsporen en doden van mijn soort. Mijn soort. Waarvan ik, dankzij de moordenaars van de wocor en het gebrek aan een nieuwe huilende aanwas, de laatste blijk te zijn. Ik moest aan die uit Berlijn denken, die (God was dan wel dood, de ironie leefde er nog lustig op los) Wolfgang heette, en ik stelde me zijn laatste ogenblikken voor op de krakende rijp, met zijn door de maan beschenen snuit en bezwete vacht, de fractie van een seconde waarin het ongeloof in zijn ogen zich vermengde met angst en afgrijzen en droefheid en opluchting – en dan het witte en laatste zilveren licht.

‘Wat ga je nu doen?’ herhaalde Harley.

All wolf and no gang. Humor stemt somber. Ik keek uit het raam. De sneeuw viel neer met de onverbiddelijkheid van een oudtestamentische plaag. Voetgangers glibberden en gleden uit op Earl’s Court Road; in de koude, dwarrelende, hemelse frisheid proefden ze hun kindertijd, maar kwam tegelijk het schokkende besef, als een steel die knapt, dat ze geen kind meer waren. Eergisteravond had ik een drieënveertigjarige hedgefondsspecialist opgegeten. Ik bevond me in de fase van diegenen nemen die niemand wil. Mijn laatste fase, naar het schijnt.

‘Niets,’ antwoordde ik.

‘Je moet weg uit Londen.’

‘Waarom?’

‘We gaan het hier niet weer over hebben.’

‘Het is tijd.’

‘Het is nog geen tijd.’

‘Harley...’

‘Je hebt de plicht om te leven, net als wij allemaal.’

‘Niet echt zoals jullie allemaal.’

‘Maar toch. Je leeft gewoon verder. En kom niet aanzetten met die poëtische onzin over dat je moe bent. Dat is lariekoek. Een slecht script.’

‘Het is geen slecht script,’ zei ik. ‘Ik ben echt moe.’

‘Je loopt al te lang mee, uitgeput door de geschiedenis, te vol, zinloze verzadiging – ja, dat heb je me allemaal al verteld. Maar ik geloof je niet. En hoe dan ook geef je het toch niet op. Je houdt van het leven, omdat dat het enige is wat er is. God bestaat niet, dat is Zijn enige gebod. Beloof het me.’

Ik dacht na, wat mijn eerlijke kant al deed sinds Harley me het nieuws had verteld. Je moet het hem nu vertellen. Het onvertelbare. Je hebt je al vaker afgevraagd hoeveel uitstel je zou krijgen. Het blijkt dat

je honderdzevenenzestig jaar hebt gekregen. Dat is een behoorlijk lange tijd om een vrouw te laten wachten.

‘Beloof het me, Jake.’

‘Wat moet ik je beloven?’

‘Beloof me dat je hier niet als een slome duikelaar blijft zitten tot Grainer je heeft gevonden en je vermoordt.’

Wanneer ik me dit moment wel eens had voorgesteld, had ik me pure opluchting voorgesteld. Nu het moment was aangebroken, was die opluchting er ook, maar ze was niet puur. Het verachtelijke vlammetje van egoïsme protesteerde flakkerend. Hoewel mijn ego niet meer is wat het is geweest. Tegenwoordig roept het niet meer dan een treurig lachje op, net zoals het restantje lust in de ballen van een oude man. ‘Hebben ze hem doodgeschoten?’ vroeg ik. ‘Onze *Herr* Wolfgang?’

Harley nam geïrriteerd een trekje en terwijl hij de rook via zijn neusgaten uitblies, verpulverde hij de Gauloise in een staande asbak van lavaglas. ‘Ze hebben hem niet doodgeschoten,’ zei hij. ‘Ellis heeft zijn kop eraf gehakt.’

2

Iedere verandering van paradigma is het resultaat van de amorele hunkering naar het nieuwe. De verkiezingsoverwinning van Obama is daar een recent voorbeeld van. Net als de beelden van Auschwitz in hun tijd. Goed en kwaad zijn irrelevant. Wanneer ons wordt getoond dat de wereld anders in elkaar steekt dan we dachten, verheugt een deel van ons zich daarover. Niets uitgezonderd. Zelfs je eigen doodvonnis leidt tot een klein, krankzinnig halleluja, en op dat van mij zit ik al verschrikkelijk lang te wachten. De afgelopen tien, twintig, dertig jaar heb ik met moeite de schijn weten op te houden. Hoe lang leven weerwolven eigenlijk, heeft Madeline me onlangs nog gevraagd. Volgens de wocop ongeveer vierhonderd jaar. Maar ik weet niet hóé. Natuurlijk ga je op zoek naar uitdagingen – Sanskriet, Kant, hogere wiskunde, tai chi – maar daarmee pak je alleen het probleem van de Tijd aan. Het grotere probleem, van het Zijn, wordt alleen maar steeds groter. (Het hoeft geen verbazing te wekken dat vampiers een knipperlichtrelatie onderhouden met catatonie.) Ik heb alle manieren een voor een opgebruikt: hedonisme, ascetisme, spontaniteit, reflectie, alles vanaf die ellendige Socrates tot en met het tevreden varken van John Stuart Mill. Mijn mechaniek is versleten. Ik heb het niet meer in de vingers. Ik heb nog steeds gevoel, maar daar heb ik schoon genoeg van. Wat ook weer zo'n gevoel is waar ik schoon genoeg van heb. Ik wil... ik wil gewoon niet nog meer leven.

Harley daverde van ongerustheid naar morbiditeit naar melancholie, maar ik bleef dromerig en luchtig, deels uit zelfverkozen stompnigheid, deels uit een zen-achtige acceptatie, en deels puur uit onvermogen om me te concentreren. Je kunt dit niet zomaar negeren, zei hij steeds. Je kunt je er verdomme niet gewoon maar bij neerleggen! Een tijd lang reageerde ik kalmpjes met opmerkingen als: Waarom niet? En: Natuurlijk kan ik dat wel. Maar hij wond zich zo op – de wandelstok met benen knop werd ook weer in stelling gebracht – dat ik me zorgen

begon te maken om zijn hart en voor een andere aanpak koos. Laat me het eerst even verwerken, zei ik tegen hem. Laat me even nadenken. Laat me gewoon eerst even een goede beurt krijgen, wat al geregeld is, waar ik op dit moment al voor aan het betalen ben. Dat was waar (Madeline wachtte op me in een chic hotel van 360 pond per nacht, aan de andere kant van de stad), maar deze verandering van gespreksonderwerp viel niet goed bij Harley; na een operatie aan zijn prostaat, drie maanden geleden, vertoonde zijn libido nukken en waren de schandknappen in Londen een genereuze klant armer. Maar ik bereikte er wel mijn doel mee: ik kon weg. Aangeschoten en huilerig omhelsde hij me en hij stond erop dat ik een wollen muts van hem leende; ik moest hem beloven dat ik hem over vierentwintig uur zou bellen, waarna, zo bleef hij maar herhalen, ik moest ophouden met al deze zielige laffe nep-Hamlet-onzin.

Het sneeuwde nog steeds toen ik buitenkwam. Iedere vorm van verkeer was verstomd en het metrostation van Earl's Court was dicht. Ik moest even blijven staan om te wennen aan de wrede onschuld van de lucht. Ik had die uit Berlijn niet gekend, maar hij bleef familie. Twee jaar geleden was hij in het Zwarte Woud ternauwernood ontsnapt aan de dood; hij was naar de Verenigde Staten gevlucht en uit beeld verdwenen in Alaska. Als hij in die woestijn was gebleven, had hij nu misschien nog geleefd. (De gedachte 'woestijn' maakte het slapende dier wakker, ging met koude vingers door de vacht die er niet was; bergen als van zwart glas met scherven sneeuw en het bloedhete gehuil in de naar ijs geurende lucht...) Maar je geboortegrond blijft trekken. Hij haalt je terug om je te vertellen dat je er niet thuishoort. Ze hebben Wolfgang op dertig kilometer van Berlijn te pakken gekregen. *Ellis heeft zijn hoofd eraf gehakt*. Door de dood van een beminde wordt alles meedogenloos verlevendigd: wolken, straathoeken, gezichten, tv-reclames. Je kunt het aan omdat anderen delen in de rouw. De dood van een soort kent geen nabestaanden. Je bent alleen tussen alle angstaanjagend hernieuwde bijzonderheden.

Toen ik mijn tong uitstak om van de dwarrelende koude sneeuwvlokken te proeven, kreeg ik voor het eerst een vaag vermoeden van het gewicht dat de wereld misschien op me zou leggen in de tijd die me nog restte, de enorme hoeveelheid details, de gestage plotloze volharding. Opnieuw: daar wil je liever niet aan denken. Dat zou mijn kwelling worden; alles waar ik liever niet aan wilde denken, zou zich erop toeleppen me te dwingen er wél aan te denken.

Ik stak een Camel op en sleurde mezelf weer bij de les. Praktische zaken: te voet naar Gloucester Road. De Circle Line naar Farringdon.

Daarna een ploeterende wandeltocht van tien minuten naar het Zetter, waar Madeline, God zegene haar veile charmes, op me zou zitten wachten. Ik trok de wollen muts eens goed over mijn oren en begon te lopen.

Grainer wil het monster, niet de man, had Harley gezegd. Je hebt nog tijd. Hij had ongetwijfeld gelijk. De volgende volle maan was pas over zevenentwintig dagen en dankzij Harleys tussenkomst dacht de wocop nog steeds dat ik in Parijs zat. Die wetenschap hield me een paar minuten op de been, ondanks de toenemende overtuiging – *dit is paranoia, je doet dit jezelf aan* – dat ik werd gevolgd.

Maar toen ik Cromwell Road insloeg, was de portie ontkenning die ik mezelf had toegestaan, opgebruikt en moest ik het naakte feit wel onder ogen zien: ik werd echt gevolgd.

Dit is paranoia, begon ik weer, maar de mantra had zijn toverkracht verloren. Achter me, waar slechts een ononderbroken koude had moeten heersen, voelde ik de warme suggestie van een achtervolger. De sneeuw en de gebouwen leken op te zwellen en me toe te roepen: *Ze hebben je gevonden. Het is begonnen.*

Adrenaline kan geen enkele belangstelling opbrengen voor lusteloosheid. Wat er ook gebeurt, adrenaline stroomt, en in mijn geval niet alleen de menselijke vezels maar ook de wolfsrestanten, het residu dat zich niet helemaal gewonnen had gegeven aan de gedaanteverwisseling. Fantoomwolfskrachten en hun homo-sapienscorrelaten kronkelde en spuwden in mijn schedel, schouders, polsen en knieën. Mijn blaas sidderde als bij een te snelle afdaling vanaf het hoogste punt van een reuzenrad. Het absurde was nog dat ik, tot aan mijn schenen in de sneeuw, onmogelijk harder kon lopen. Harley had me voor mijn vertrek nog geprobeerd een Smith & Wesson in de hand te duwen, maar dat had ik weggelachen. Stel je niet aan. Ik zag voor me hoe hij nu naar de beelden van de bewakingscamera's keek en zei: Dus ik stelde me aan? Ik hoop dat je tevreden bent, Marlowe, stom rond dat je bent.

Ik gooide de sigaret weg en stopte mijn handen in mijn jaszakken. Ik moest Harley waarschuwen. Als de Jacht mij achtervolgde, dan wisten ze waar ik net vandaan kwam. Het huis aan Earl's Court stond niet op zijn naam (het ging door voor waar het uitermate geschikt voor was, een chic antiquariaat voor zeldzame boeken) en was tot nu toe veilig geweest. Maar als de wocop het had ontmaskerd, dan was Harley – bijna vijftig jaar mijn dubbelagent, mijn regelaar, mijn vertrouweling, mijn vriend – misschien al wel dood.

Als dan... als dan... Behalve dat gedoe van die maandelijkse gedaan-

teverwisseling en de onvergelykelijke ellende van een weerwolf zijn, is dat nu precies waar ik schoon genoeg van heb: de eindeloze logistiek. Het is geen wonder dat de mens er rond zijn tachtigste de brui aan geeft, want het leven van alledag put je uit. Het ziet er misschien uit als het falen van een orgaan of kanker of een hersenbloeding, maar in werkelijkheid is het gewoon het onvermogen nog langer voort te zweegen over de stormbaan van het aardse oorzaak-en-gevolg. Als we Sheila vragen, dan kunnen we Ron niet vragen. Als ik nu de gerookte haring neem, dan wordt het de quiche voor het avondeten. Langer dan tachtig jaar kun je al die alsen en dannen niet aan. Dementie is het gezonde besef dat je er gewoon geen zin meer in hebt.

Mijn gezicht was warm en gevoelig. Door de studioachtige stilte van de sneeuw vielen zachte geluiden extra op: iemand die een blikje bier opentrekt, een oprisping, een tas die wordt dichtgeknipt. Aan de overkant waren drie dronken jonge mannen hysterisch met elkaar aan het bakkeleien. Een taxichauffeur met een geruite deken om zich heen stond naast zijn openstaande portier in een mobieltje te klagen. Voor de Flamingo speelden twee hotdog etende uitsmijters de baas over een rij rillende clubbezoekers. *Er gaat niets boven het bloed en het vlees van jonge mensen. Je proeft er gewoon de onverschrokkenheid van de hoop in.* Ook na de Vloek steken dit soort gedachten nog de kop op, als de ongepaste erecties van de puberteit. Ik stak de straat over, ging in de rij staan, nam met een boeddhistische afstandelijkheid de vibrerende sappigheid van de drie schaars geklede meisjes voor me in me op en belde Harley op het niet-afgetapte mobieltje. Hij nam na drie keer op.

‘Ik word gevolgd,’ zei ik. ‘Je moet maken dat je daar wegkomt. Het is er niet meer veilig.’

De te verwachten vertraging. Hij had dronken liggen soezen met in zijn hand de telefoon die op trilfunctie stond. Ik zag hem voor me, verformfaaid, met moeite overeind komend van de bank, zijn statische haar alle kanten uit, op zoek naar het pakje Gauloise. ‘Harley? Heb je me gehoord? Het huis is niet meer veilig. Ga weg, duik ergens onder.’

‘Weet je het zeker?’

‘Ja. Je hebt geen tijd te verliezen.’

‘Maar ik bedoel, ze weten niet eens dat jij hier bent! Dat weten ze echt niet. Ik heb de updates van de inlichtingendienst met eigen ogen gezien. De meeste ervan heb ik zelf geschreven, verdomme! Jake?’

In de sneeuw kon ik onmogelijk mijn sporen uitwissen. Als mijn achtervolger me had zien oversteken, dan zou hij zich in een portiek hebben verstoppt. Aan de overkant stond een fotomodeltype met kunstzin-

nige stoppels en donker haar en gekleed in een trenchcoat ogenschijnlijk een sms'je te lezen, maar als hij het was, dan was hij of een imbeciel of wilde hij dat ik hem zag. Verder waren er geen duidelijke kandidaten te zien.

'Jake?'

'Ja. Luister, Harley, niet zeiken. Heb je een plek waar je naartoe kunt?'

Ik hoorde hem uitademen, zag voor me hoe zijn ouder wordende gestalte in linnen pak in elkaar zakte. Ineens drong tot hem door wat het zou betekenen als de wocop zijn ware identiteit kende. Als je zeventig bent, heb je geen zin meer om nog op de vlucht te slaan. In de vlaag van niet-stilte door de telefoon voelde ik dat hij het al voor zich zag, de hotelkamers, de steekpenningen, de schuilnamen, het einde van het vertrouwen. Geen leven voor een oude man. 'Nou, ik zou natuurlijk wel naar Founders kunnen gaan, ervan uitgaande dat ik tussen hier en Child's Street niet word doodgeschoten.' Founders was de Foundation, Harleys lachwekkend exclusieve club, met onderdanige butlers, chique callgirls, duur antiek en de allernieuwste tv- en audioapparatuur, masseurs, een inwonende tarotkaartenlegger en een chef-kok met drie Michelin-sterren achter zijn naam. Om lid te kunnen worden, was rijkdom vereist maar roem verboden; beroemdheden trokken de aandacht en dit was een plek waar de rijken zich in alle rust konden overgeven aan hun slechte gewoontes. Volgens Harley waren minder dan honderd mensen op de hoogte van het bestaan ervan. 'Zal ik anders eerst even kijken of het echt zo is?' stelde hij voor. 'Dan ga ik naar de wocop en...'

'Belooft me dat je je pistool pakt en weggaat.'

Hij wist dat ik gelijk had, hij wilde het alleen niet. Niet zo onvoorbereid. Ik zag voor me hoe hij in de kamer om zich heen keek. Al die boeken. Zoveel dingen waar zonder enige waarschuwing een einde aan kwam.

'Goed,' zei hij. 'Verdomme.'

'Bel me zodra je op de club bent.'

Het kwam even in me op om zelf gebruik te maken van de Flamingo, aangezien ik daar nu toch voor stond. Geen enkele Jager zou op zo'n openbare plek durven toeslaan. Vanbuiten was de nachtclub een onopvallend donker stenen gebouw, met een stalen deur die misschien ooit een bankkluis had afgesloten. Boven de deur slechts een heel kleine roze neonflamingo die iemand die niets wist van het bestaan van de nachtclub niet eens zou opvallen. In de filmversie zou ik naar binnen gaan en door een wc-raampje ontsnappen of een meisje ontmoeten met wie ik een problematische liefdesrelatie zou beginnen die me op

de een of andere manier het leven zou redden ten koste van het hare. In het echte leven zou ik naar binnen gaan, er vier uur doorbrengen, gadesgeslagen door mijn moordenaar zonder te weten wie het was en dan weer de straat op moeten.

Ik verliet de rij. Een warme straal bewustzijn volgde me. Eén blik op de glamourboy in de trenchcoat leerde me dat hij zijn mobieltje in zijn zak stopte en me begon te volgen, maar het lukte me niet om mezelf er echt van te overtuigen dat hij het was. De lucht maakte gewag van een groter raffinement. Ik keek op mijn horloge: 24.16 uur. De laatste metro van Gloucester Road zou op zijn laatst om 24.30 uur vertrekken. Zelfs in dit tempo kon ik dat nog halen. Zo niet, dan nam ik een kamer in het Cavendish en zou ik afzien van Madeline, hoewel ik dan morgenvroeg waarschijnlijk failliet zou zijn, aangezien ik haar carte blanche had gegeven wat betreft de roomservice in het Zetter.

U zult opmerken dat dit niet de overwegingen zijn van iemand die uitgeput is door de geschiedenis, die te vol zit en zinloos verzadigd is. Ik geef het toe. Maar te weten dat je over zevenentwintig dagen doodgaat, is iets anders dan te weten dat je elk moment oog in oog kunt komen te staan met de dood. Om hier vermoord te worden, in menselijke gedaante, zou platvloers zijn, te plotseling en – hoewel zoiets als rechtvaardigheid niet bestaat – onrechtvaardig. Bovendien kon degene die me achtervolgde niet Grainer zijn. Zoals Harley al had gezegd, onze edelachtbare had zijn zinnen gezet op de *wolf*, niet op de *wer*, en de gedachte om niet van kant te worden gemaakt door de beste man die de Jacht te bieden had, maakte me misselijk. Om maar te zwijgen van mijn nog steeds onvervulde plicht als dagboekschrijver. Als ik hier ter plekke het loodje zou leggen, wie moest dan het onverhaalbare verhaal vertellen? *De hele kwaal van je leven beschreven behalve die laatste verwonding van het hart, zijn kwaadaardigheid en inspiratie. God is verdwenen, net als de Betekenis, en toch bezit het esthetische bedrog nog steeds de macht om je beschaamd te doen staan.*

Wat, zoals mijn cynicus zei, terwijl ik onder een straatlantaarn bleef stilstaan om nog een Camel op te steken, allemaal heel achtenswaardig was, tenzij het slechts een ingewikkelde rationalisatie was van de plotselinge en wanhopige wens níét te sterven.

Op dat moment raakte een geluidgedempte kogel het beton van de straatlantaarn, acht centimeter boven mijn hoofd.